

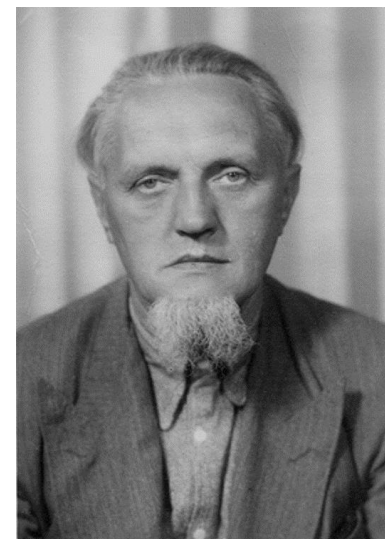
Astronomiskās publikācijas Latvijas Universitātē 90 gadu garumā

Dr. paed., Mgr. phys. Ilgonis Vilks,
LU Zinātņu un tehnikas vēstures muzejs

Pārskats par 42 atsevišķiem izdevumiem un vienu žurnālu
laika periodā 1926 – 2015. Publikāciju vēsture lielā mērā
atspoguļo arī astronomijas vēsturi Latvijā 20. gadsimtā.

LU raksti 1926 – 1943

- Publikācijas LU Rakstu 13. sējumā (1926), 18. sējumā (1928), 20. sējumā (1929).
- Matemātikas un dabas zinātņu fakultātes sērijā, 2. sējumā (1932) un 3. sējumā (1940, 1941).
- Matemātikas un dabas zinātņu fakultātes Matemātikas nodaļas sērijā, 1. sējumā (1943).
- Ražīgākie autori: Eduards Gēliņš (1883 – 1978), 3 raksti par Saules aktivitāti; Alfrēds Kloze (1895 – 1953), 2 raksti par mazo planētu orbītām; Alfrēds Žaggers (1878 – 1956), 2 raksti (par Astronomisko observatoriju un precīzo laiku).
- Pa 1 rakstam: Leonīds Slaucītājs, Sergejs Slaucītājs, Staņislavs Vasiļevskis, Jēkabs Videnieks, Aleksandrs Brikmanis.
- Visi vadošie tā laika Latvijas astronomi.

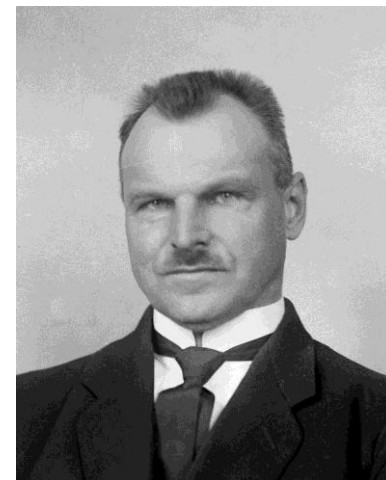
Alfrēds Kloze

Eduards Gēliņš

Astronomiskās observātōrijas raksti

- Nr. 1, 1932. Atkārtoto Matemātikas un dabas zinātņu fakultātes sērijas 2. sējuma saturu (A. Žaggera, L. Slaucītāja raksti).
- Nr. 2, 1933. S. Slaucītāja (1902 – 1982) raksts par ģeogrāfiskā garuma noteikšanu. Baltijas ģeodēzijas komisijas materiāli.
- Nr. 3, 1937. A. Žaggera raksts par astronomisko mērījumu precizitāti. Izvilkums no Baltijas ģeodēzijas komisijas publikācijām. **Nav e-resursu repozitorijā.**
- Nr. 4, 1940. Atkārtoto Matemātikas un dabas zinātņu fakultātes sērijas 3. sējuma saturu (S. Vasiļevska, A. Briķmaņa un S. Slaucītāja raksti).
- 1944. gadā pārrāvums, jo daudzi astronomi emigrē.

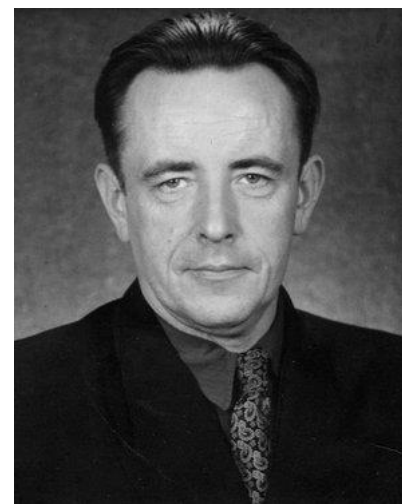
Alfrēds Žaggers

Sergejs Slaucītājs

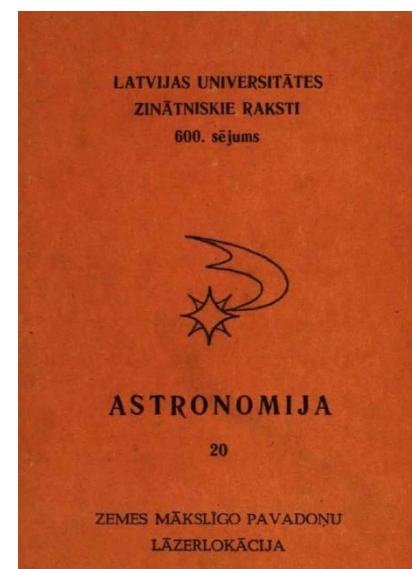
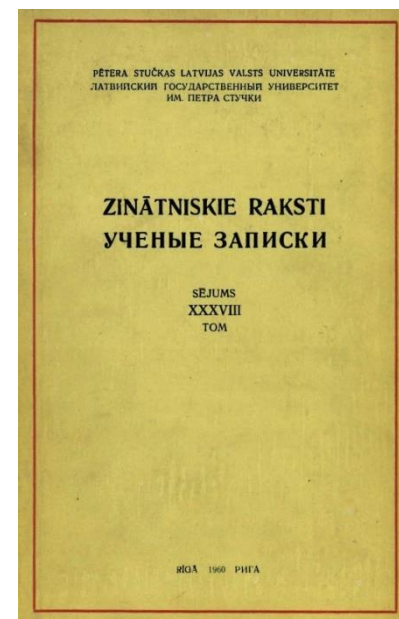
Padomju periods līdz 1959. gadam

- Stafeti pārņem jaunā astronomu paaudze Kārļa Šteina (1911 – 1983) vadībā.
- Astronomiskā observatorija formāli pārtrauc darboties, bet izveido Laika dienestu.
- Latvijas Valsts Universitātes Zinātniskie raksti. 6., 8., 20., 28. sējums. Fizikas-matemātikas zinātnes. 1., 2., 3., 4. laidziens.
- Galvenokārt K. Šteina raksti par debess ķermeņu orbītu noteikšanu, pa vienam rakstam Skaidrītei Stūrei un Mārim Ābelem.
- Pirms kara dominē raksti vācu valodā, tagad – krievu.

Sērija “Astronomija”

- 1960. sāka izdot astronomijas rakstu krājumu. Pirmais laidieni veltīts Starptautiskā Ģeofiziskā gada (1957 – 1959) rezultātiem.
- Līdz 1995. gadam iznāca 21 laidieni. Ražīgs periods zinātnē, 98 autoru (53 ārpus Latvijas) 231 raksts.
- Līdz 1975. gadam iznāca kā LVU Zinātniskie raksti (38, 68, 96, 121, 137, 148, 169, 175, 190, 202, 220).
- 1977. – 1988. gadā kā starpresoru zinātnisko rakstu krājums (7 laidieni). Kļūda numerācijā pēc Nr. 14. Ar Nr. 19 numerāciju atjauno, faktiski tas ir 20. laidieni.
- No 1990. atkal iznāk kā LU Zinātniskie raksti (556, 586, 600). Pēdējais laidieni 1995. gadā. Kāpēc?

Sērijas “Astronomija” autori

- Rakstu tematika: precīzā laika noteikšana, Zemes griešanās nevienmērības izpēte, komētu kustības teorija, pasāžinstrumenta modernizācija un automatizācija, Zemes mākslīgo pavadoņu novērojumi ar fotogrāfiskām un lāzermetodēm.
- Ražīgākais autors vai līdzautors Kārlis Šteins (47 raksti). K. Šteina “ēra” Latvijas astronomijā.
- Vairāk par 5 rakstiem (autors vai līdzautors): Juris Žagars (17), Māris Ābele (15), Linārs Laucenieks (15), Arvīds Ivanovs (13), Māris Ogriņš (12), Elga Kaupuša (11), Valdis Gedrovics (10), Antonijs Salītis (10), Ansis Zariņš (10), Jānis Balodis (8), Aleksandrs Stoikovs (8), Rita Kalniņa (7), Leonids Roze (7), Pēteris Rozenbergs (7), Matīss Dīriķis (6), Ismena Revina (6), Jānis Vjaters (6), Ilga Zaļkalne (6). Nav Kazimira Lapuškas.

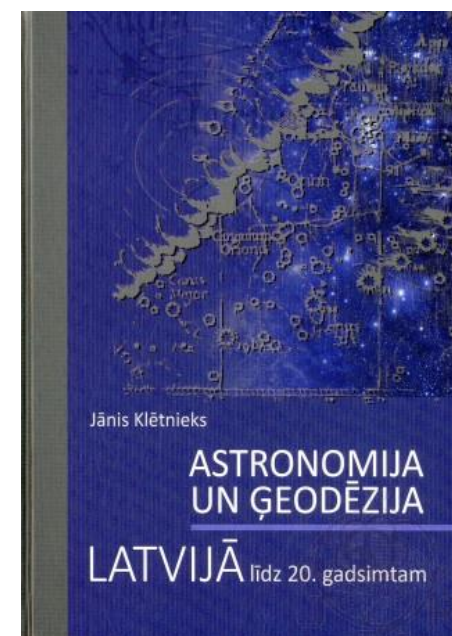
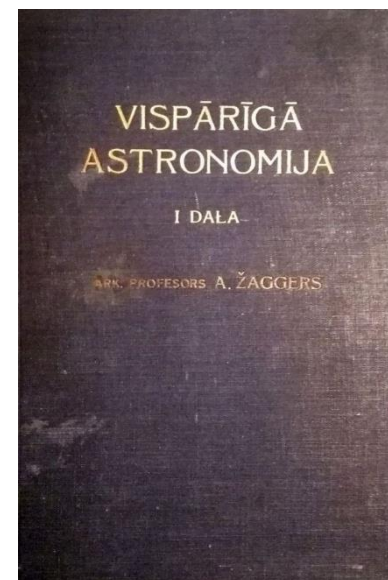
Juris Žagars

Māris Ābele

LU izdotās astronomijas grāmatas

- 1940 – 1978 izdotas 2 astronomijas grāmatas.
 - Žaggers Alfrēds. Vispārīgā astronomija: 1. daļa. 1940.
 - Šteins Kārlis. Astronomija: mācību līdzeklis. 1. Saules sistēma; 2. Visums. 1978.
- Ražīgi gadi sadarbībā ar LU Akadēmisko apgādu.
 - Žagars Juris, Vilks Ilgonis. Astronomija augstskolām. 2005, 2007.
 - Balklavs-Grīnhofs Arturs. Mūsdienu zinātne un Dievs. 2008.
 - Klētnieks Jānis. Astronomija un ģeodēzija Latvijā līdz 20. gadsimtam. 2014.
 - Vilks Ilgonis. Astronomijas vārdnīca; angļu-latviešu-krievu-vācu-franču-spāņu. 2014.

Žurnāls “Zvaigžņotā Debess”

- Populārzinātnisks gadalaiku izdevums. Iznāk kopš 1958. gada rudens. Līdz 2015. gada rudenim iznākuši 229 numuri.
- Pārdzīvoja 20. gs. 90. gadu ekonomiskās grūtības.
- Kopš 1997. gada rudens Latvijas Zinātņu akadēmijas un LU Astronomijas institūta izdevums.
- Jaunākie atklājumi astronomijā un unikāls materiāls par astronomijas norisēm Latvijā.

Paldies par uzmanību! Jautājumi?

- **Izmantotie avoti:**

- 1. Latvijas Universitātes Rakstu bibliogrāfiskais rādītājs: 1921-1943 / sastādītāja un bibliogrāfiskā redaktore Gita Treide; zinātniskais redaktors un konsultants prof. Māris Baltiņš. – Rīga: LU, 2007. – 212. lpp.
- 2. Latvijas Universitātes e-resursu repozitorijs. Universitātes raksti.
<https://dspace.lu.lv/dspace/handle/7/14>
- 3. Pielikums. P. Stučkas Latvijas Valsts universitātes Zinātniskajos rakstos līdz 1972. gadam publicētie Astronomiskās observatorijas līdzstrādnieku un aspirantu raksti par astronomijas jautājumiem. LVU Zinātniskie raksti Nr. 175, Rīga, 1973, 73. – 79. lpp.
- 4. Bibliogrāfiskais rādītājs par Latvijas Universitātes zinātnisko rakstu sēriju „Astronomija” (1973 – 1993). LU Zinātniskie raksti Nr. 600, Rīga, 1995, 89. – 97. lpp.
- 5. Valsts nozīmes bibliotēku elektroniskais kopkatalogs.
<https://kopkatalogs.lv>

